

УДК 378.0913

КОРКІШКО Олена

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
вул. генерала Батюка, 19, місто Слов'янськ Донецької області,
Україна, 84116

E-mail: korkishko.l.g@gmail.com

ЗАВЕРУХА Ярослава

здобувач магістерського рівня освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

вул. генерала Батюка, 19, місто Слов'янськ Донецької області,
Україна, 84116

E-mail: astrelmeria@gmail.com

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті з'ясовано, що невід'ємною частиною освітнього процесу вишу, яка допомагає в повному об'ємі набути необхідних професійних компетентностей, є самостійна робота магістра. Зазначено, що самостійна робота – це особливо організована діяльність суб'єкта, у процесі якої реалізуються пізнавальна, самоосвітня, прогностична, розвивальна, виховна та контрольна функції. Розкрито типи (за стратегією організації; типом організації; цільовим призначенням; місцем виконання; рівнем обов'язковості; дидактичною функцією; рівнем самостійності навчальних дій; методами наукового пізнання; часом проведення) та етапи (підготовчий, організаційний, виконання завдання, звіт) самостійної роботи.

Підкреслено, що ефективність організації самостійної роботи магістрів ПВШ у процесі навчальної діяльності залежить від стимулювальних умов, які створює викладач. Акцентовано, що спонукання до творчої діяльності та ініціативності магістрів ПВШ у межах самостійної роботи реалізується в таких її видах: репродуктивному, який здійснюється за певним зразком; реконструктивному, що передбачає слухання та доповнення лекцій, складання планів, конспектів, тез тощо; евристичному, який спрямований на розв'язання проблемних завдань, пошук нової інформації та її обробки тощо; дослідницькому, що орієнтований на проведення наукових досліджень. Зроблено висновок про те, що самостійна робота є ефективною формою організації навчального процесу магістрів педагогіки вищої школи, бо в процесі самостійної діяльності

© Коркішко О., Заверуха Я., 2019

відбувається поглиблення та розширення знань, оволодіння прийомами пізнання, формується самостійність, ініціативність тощо, необхідні майбутньому фахівцю в навчанні й професійній діяльності.

Ключові слова: самостійна робота, навчальний процес, магістри педагогіки вищої школи, типи, форми, умови самостійної роботи.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Основне завдання сучасної вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості, здатної до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти» тощо поставили перед закладами вищої освіти (далі ЗВО) серйозні вимоги щодо ефективної професійної підготовки фахівця педагогічного профілю, акцентувавши на важливості «розвивати в осіб, які навчаються в закладах вищої освіти, самостійність, ініціативу, творчі здібності» [3]. Розв'язати цього завдання навряд чи можливо лише через передачу знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перевести майбутнього педагога з пасивного споживача знань в активного їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати її, знайти оптимальні шляхи її розв'язання та довести її правильність.

Освітні стандарти навчання в закладах вищої освіти передбачають «... передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також формування гармонійно розвиненої особистості» [3], тобто набуття певних знань, умінь і навичок із певної спеціальності, а також формування певних професійних якостей та закладення основ самоосвіти й самовдосконалення. Отже, невід'ємною частиною навчального процесу, що допомагає в повному об'ємі набути необхідних професійних компетентностей, є самостійна робота магістра.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В останні роки багато праць учених, педагогів-практиків присвячено використанню самостійної роботи у ЗВО. Зауважимо, що серед дослідників цієї проблеми відсутній єдиний науковий підхід у її розгляданні. Самостійну роботу як особливу форму навчальної діяльності, у процесі якої студенти оволодівають знаннями та вміннями, її сутність, види, дидактичні принципи, роль і функції в загальній системі підготовки фахівців, розкрили А.Алексюк, Б.Єсипов, Н.Журавська, В.Козаков, Р.Нізамов, Р.Семенова, Д.Тетеріна та ін. Як стверджував В.Козаков, мета організації самостійної роботи студентів двоєдина: формування самостійності як риси особистості й засвоєння знань, умінь та навичок [5].

Окремі аспекти проблеми самостійної роботи в освітньому процесі ЗВО висвітлено в публікаціях: О.Василенко, Н.Гавриш, В.Нестеренко,

А.Семенової (організація самостійної роботи), Л.Григоренко, С.Котляренко, П. Сікорського, Г. Тихої (організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності самостійної роботи у ЗВО), Ю. Гончарової, А. Гордєєвої, І. Драч, Л. Мелехової, О.Муковіз, П. Підкасистого, Н. Ростової та ін. (сутність самостійної пізнавальної діяльності, основні засади її методології та організації), О.Стягунової (активізація самостійної роботи), В.Бурака, О.Гринько (роль і дидактичний принцип самостійності в навчанні), О.Коновала, Т.Туркот (загальні дидактичні підходи до організації самостійної роботи), Г.Половини (самостійна експериментальна діяльність), О.Білоус, О.Брушлинського (формування самостійності суб'єкта як стратегічна мета), О.Малихіна, Н.Ягельської (методика організації самостійної роботи студентів) тощо.

Попри те, що з кожним роком кількість годин, відведених на самостійну роботу студентів (далі СРС), збільшується (50-60 % навчального часу), методики її організації розроблено несповна, бо немає чіткого визначення обсягів і видів завдань для самостійної роботи, у студентів недостатньо сформовано навички індивідуальної самостійної роботи тощо. Як наслідок – невисока результативність навчання, відсутність інтересу до завдань самостійного опрацювання. Задачі, що постали перед вищою освітою, вимагають пошуку шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, розроблення нових методів і форм підвищення ефективності організації самостійної навчальної діяльності магістрів, формування в них навичок самоосвіти та саморегуляції, готовності до постійного поповнення знань, розвитку творчого мислення, позитивного ставлення до навчання. Тому актуальним залишається питання підвищення ефективності самостійної роботи магістрів педагогіки вищої школи (далі ПВШ).

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз теоретичних основ організації самостійної роботи та розкриття низки умов і вимог, що сприятимуть її ефективності, продуктивності та забезпечать відповідний рівень самостійності магістрів ПВШ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій літературі є різні підходи до визначення поняття «самостійна робота студента». Зауважимо, що поряд із цим терміном широко вживаються: «самостійна пізнавальна діяльність студентів», «самостійна робота», «пізнавальна самостійність» тощо, при цьому ключовим є слово «самостійність».

У дослідженнях вітчизняні та зарубіжні науковці (О. Брушлинський, О. Гринько, Н. Дайрі, О. Муковіз та ін.) характеризують самостійність як: вольову властивість особистості, здатність впорядковувати власну діяльність (планувати, систематизувати, виконувати, оцінювати

результати) без допомоги ззовні [2]; узагальнену властивість особистості, яка характеризується ініціативністю, адекватною самооцінкою та відповідальністю за свої дії [8]; якість особистості мислити та діяти ініціативно, творчо, обирати та реалізовувати певний спосіб розв'язання поставленої проблеми тощо [1]. Отже, поняття «самостійність» поєднує в собі здатність до діяльності в аспекті певних вольових рис (рішучості, витримки, ініціативності, наполегливості) та інтелектуальних здібностей особистості.

Учені, педагоги-практики розглядали самостійну роботу студента як: самостійну діяльність, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі [11]; засіб навчання, який дозволяє виробити в студентів психологічну установку на самостійне систематичне поповнення своїх знань та вмінь, уміння орієнтуватися в потоці наукової інформації під час розв'язання навчальних, наукових та виробничих завдань [12]; форму творчої діяльності студентів, у процесі якої вони не лише досягають цілей самонавчання (одержують систему знань, удосконалюють уміння та навички), але й здійснюють самовиховання (розвивають відчуття, формують переконання, виробляють критичність мислення тощо) [9]; діяльність, яка обумовлена самостійним пошуком майбутнім фахівцем відповіді на будь-яку проблему, із метою досягнення результатів, які мають об'єктивну чи суб'єктивну новизну та оригінальність, а також прогресивність, за умови володіння засобами організації цієї діяльності на тлі позитивного ставлення до пізнання [7].

Під самостійною роботою ми, водночас із Н.Ягельською, розуміємо форму організації та реалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яку спрямовує та контролює викладач або сам студент відповідно до програми навчання та індивідуальними потребами на аудиторних заняттях чи в позааудиторний час із метою оволодіння професійними знаннями, навичками й уміннями та для самовдосконалення [13].

Отже, під час розгляду самостійної роботи магістра ПВШ можна виділити декілька ключових чинників: є запланованою, виконується без безпосередньої участі викладача, але під його керівництвом; є невід'ємною складовою навчального процесу та важливим аспектом формування професійних компетенцій майбутнього фахівця; у процесі самостійної роботи виявляються певні риси особистості (активність, ініціативність, творчі здібності, критичне мислення тощо). Отже, самостійну роботу розглядають як ефективну форму навчальної діяльності, що вимагає від магістра ПВШ високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, відповідальності тощо.

Самостійна робота, як ми бачимо з визначень, пронизує увесь навчальний процес у вищій школі як за безпосередньої, так і за опосередкованої участі викладача. Вона є особливо організованою діяльністю суб'єкта, у процесі якої реалізуються пізнавальна (формування системи теоретичних і практичних знань у процесі засвоєння дисциплін), самоосвітня (процес самостійного набуття знань із дисциплін і формування здатності до їх поглиблення), прогностична (набуття вміння передбачати й оцінювати результат і процес виконання завдань), розвивальна (активізація психологічних процесів), виховна (формування навичок самостійної роботи) та контрольна (перевірка знань) функції.

Аналіз наукових праць учених (І. Бендера, Н. Герасименко, О. Демченко, І. Малкін, М. Солдатенко, Т. Туркот, І. Шимко та ін.) уможливив класифікувати самостійну роботу магістрів ПВШ за такими типами: за стратегією організації: регламентована, діяльнісна, особистісно орієнтована, навчально-практична, суспільно-практична, підготовча, констатувальна, експериментально-пошукова, логічно-пошукова; за типом організації: безпосередня, опосередкована, чітко детермінована (обов'язкова), вільно-пошукова; за цільовим призначенням: навчальна, диференційована, вимірювальна, оцінювальна, стимулювальна, розвивальна, виховна; за місцем виконання – аудиторна, позааудиторна; за рівнем обов'язковості: обов'язкова, бажана, добровільна; за дидактичною функцією: репродуктивна, пізнавально-пошукова, пізнавально-практична; за рівнем самостійності навчальних дій: відтворювальна, реконструктивно-варіантна, тренувальна, евристична, творча; за методами наукового пізнання – теоретична, експериментальна; за часом проведення: короткочасна, середньотривала, довготривала.

Зазначимо, що сучасні дослідники розглядали самостійну роботу як двобічний процес взаємодії організуючої (керівної) діяльності викладача та самостійної діяльності студентів. Організація такої діяльності уможлиблює поєднання двох важливих принципів: керівництва навчальним процесом із боку викладача й саморегуляції навчання студентами [6].

Отже, на сучасному етапі вектор орієнтації вищої школи спирається на керувальну функцію викладача, який спрямовує магістра ПВШ у його навчально-пізнавальній діяльності. Тому мета навчальної діяльності сучасного викладача, на тлі скорочення аудиторних годин на вивчення певної дисципліни, забезпечити ефективну самостійну роботу, керуючись основоположними засадами та вимогами освітнього процесу. Для реалізації мети та завдань навчального процесу викладач повинен розділити загальну мету на декілька субпідрядних одиниць і перетворити їх у педагогічні завдання. У цьому випадку відбувається перетворення безпосереднього

процесу навчання магістрів у самонавчання, простежується перехід від навчання під зовнішнім впливом до саморегуляції.

Планування самостійної роботи є одним із головних напрямків роботи викладача. Щоб активізувати роботу, необхідно її спланувати відповідно до профілю спеціальності, можливостей навчального плану та змісту дисципліни. Вихідними даними для планування самостійної роботи є стандарти освіти. Чіткий план допоможе раціонально структурувати таку роботу, зосередитися на найсуттєвіших питаннях.

Ефективність організації викладачем самостійної роботи магістрів ПВШ багато в чому визначається методичним забезпеченням, яке реалізовано в навчально-методичних комплексах, що включають у себе: навчальну та робочу навчальну програми навчальної дисципліни; опорний конспект лекцій; перелік тем, що виносяться на самостійне вивчення; інструктивно-методичні матеріали до практичних (семінарських, лабораторних) занять із навчальної дисципліни; методичні вказівки та тематика курсових робіт; пакет контрольних завдань для перевірки залишкових результатів навчання магістрів із навчальної дисципліни; дидактичне забезпечення самостійної роботи магістрів; критерії оцінювання результатів навчання магістрів; дистанційний супровід дисципліни; перелік інформаційних джерел, аудіо-, відеофільмів.

Викладач у процесі організації самостійної роботи має докладно продумувати її, забезпечити взаємозв'язок окремих компонентів системи навчальної діяльності, контролювати діяльність магістра за поетапним і кінцевим результатами, оперативно доводити до відома магістрів оцінки результатів самостійної роботи, здійснювати корекцію тощо.

Отже, процес СРС умовно можна поділити на чотири етапи: підготовчий (отримання завдання магістром ПВШ, визначення мети самостійної роботи, конкретизація завдання, самооцінка готовності до самостійної роботи щодо розв'язання поставленого чи обраного завдання); організаційний (методичне, інформаційне, технічне забезпечення, вибір адекватного способу дій (вибір шляхів і засобів для його розв'язання), планування (самостійно чи за допомогою викладача) самостійної роботи); виконання завдання (реалізація програми виконання самостійної роботи, саморегулювання навчання, самоконтроль за перебігом самостійної роботи, корегування на основі результатів самоконтролю програм виконання роботи); звіт (демонстрація результатів роботи, самоаналіз результатів навчальної діяльності).

Для того, щоб на кожному етапі самостійна робота магістрів ПВШ була ефективною та продуктивною, треба, щоб її організація та методика були підпорядковані таким вимогам: розвиток мотивації (спонукання магістра до дії, що сприятиме підвищенню зацікавленості, активізуватиме

пізнавальну діяльність, допомагатиме формувати внутрішню потребу в постійній самостійній роботі); систематичність і безперервність (постійна самостійна робота за планом, що допомагатиме звикнути працювати з навчальним матеріалом та досягти високих результатів); послідовність у роботі (дотримання черговості та якісне виконання кожного з етапів, що забезпечуватиме позитивний результат); раціональне планування часу (чіткий план і розпорядок, що допомагатиме структурувати СРС без втрати ключових елементів наукового пошуку); використання відповідних методів, способів і прийомів самостійної роботи (вибір методу та його реалізація, що допомагатиме вивчити, осмислити, проаналізувати та запам'ятати матеріал); педагогічне управління (допомагатиме ефективній організації самостійної роботи, забезпеченню умов успішного її перебігу тощо); доступність навчальних і контролювальних систем, висока забезпеченість комп'ютерною технікою (доступ до всіх можливих інформаційних джерел у найбільш зручний для магістрів час) [4].

Як показав наш досвід та досвід сучасних науковців (Я.Гулецька, О.Кузнецова, В.Нестеренко та ін.), ефективність організації самостійної роботи магістрів ПВШ у процесі навчальної діяльності залежить від стимулювальних умов, які створює викладач. До таких умов належать: усвідомлення особистістю важливості й значущості самостійної роботи для самовдосконалення, саморозвитку, творчого самовираження; систематичність і послідовність самостійних дій; методична допомога магістру в процесі організації самостійної роботи; постійний педагогічний контроль за процесом та якістю виконання самостійних видів діяльності з наступною оцінкою; диференційований та індивідуальний підхід, що включає врахування специфіки контингенту, умотивованості до самоосвіти, опанування навичками самостійної роботи, досвіду, який має магістр тощо; необхідність поетапного включення магістрів у процес організації самостійної роботи з продуманим характером, об'ємом, ускладненням форм і методів її проведення; орієнтація на високу якість виконання самостійних завдань [10].

Традиційно використовуються такі форми організації та проведення самостійної роботи магістрів ПВШ: семестрові завдання для самостійної та індивідуальної роботи, консультації, індивідуальні заняття, колоквиуми, контрольні роботи тощо. Результативність реалізації завдань самостійної роботи магістрів ПВШ залежить від упровадження широкого арсеналу різноманітних інтерактивних форм і методів: опрацювання першоджерел, підготовка наукових тез, статей, анотацій, доповідей, рефератів, презентацій, рецензування робіт інших студентів, виготовлення наочності, розв'язання ситуаційних задач, заповнення схем, таблиць, складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, портфоліо,

інтелект-карти, розв'язання творчих завдань, експериментування, проектування, теоретичні дослідження тощо.

Зазначені методи спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності магістрів, підвищення зацікавленості, мотивації, здатності мислити творчо, демонстрацію рівня володіння теоретичними та практичними знаннями. При цьому викладач має так спланувати самостійну роботу, щоб на всіх етапах стимулювати діяльність магістра, сприяти розвитку ініціативності та творчості.

Спонування до творчої діяльності та ініціативності магістрів ПВШ у межах самостійної роботи реалізується в таких її видах: репродуктивному, який здійснюється за певним зразком (тренувальні завдання, що вимагають осмислення, запам'ятовування та простого відтворення раніше отриманих знань); реконструктивному, який передбачає слухання та доповнення лекцій, складання планів, конспектів, тез, бібліографічних списків тощо; евристичному, що спрямований на розв'язання проблемних завдань, пошук нової інформації та її обробку (аналіз, структурування) та використання в нових ситуаціях (складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, розв'язання творчих завдань); дослідницькому, що орієнтований на проведення наукових досліджень (експеримент, прогнозування ситуацій тощо) [8].

Висновки. Вища школа поступово переходить від передавання інформації в готовому вигляді до керівництва самостійною пізнавальною діяльністю магістрів, формування в них досвіду самостійної навчальної роботи. Отже, самостійна робота є ефективною формою організації освітнього процесу магістрів педагогіки вищої школи. Оскільки в процесі самостійної діяльності формуються не лише навички роботи магістрів зі спеціальною літературою, іншими джерелами інформації, а й відбувається поглиблення та розширення знань, оволодіння прийомами пізнання. Усе це разом сприяє розвитку самостійності, ініціативності, дисциплінованості, точності, почуття відповідальності, необхідних майбутньому фахівцю в навчанні й професійній діяльності, створює передумови для успішної самостійної пізнавальної діяльності після завершення навчання в закладі вищої освіти, дає можливість готувати студентську молодь до життя та діяльності в сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брушлинский А.В. Проблема субъекта в психологической науке / А.В.Брушлинский // Психологический журнал. – 1992. – Т. 13. – № 6. – С. 3–12.

2. Гринько О.О. Формування пізнавальної самостійності учнів у навчальному процесі / О.О.Гринько // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Слов'янськ, 1999. – Вип. VI. – С. 165–166.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.01.2014 р. (зі змінами від 7 грудня 2017 року N 2233-VIII). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
4. Кобернік С.Г. Наукове обґрунтування та проектування самостійної роботи студентів з методичних дисциплін природничого профілю в умовах кредитно-модульної системи навчання / С.Г.Кобернік, О.А.Цуруль // Зб. наук. праць Глухівського нац. пед. ун.-ту ім. О.Довженка. Серія 5. Педагогічні науки. – Глухів: ГНПУ, 2010. – Вип. 15. – С. 333–338.
5. Козаков В. Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення: навч. посібник / В.Козаков. – К.: Вища школа, 1990. – 248 с.
6. Коркішко О.Г. Управління як основа організації ефективної самостійної роботи студентів ВНЗ / О.Г.Коркішко, А.В.Коркішко / Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(24), Issue: 48, 2015 – С. 50–53.
7. Котляренко С.В. Самостійна робота студентів університету як складова підготовки майбутнього фахівця / С.В.Котляренко // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. –2012. – Вип. 9. – С. 210–213.
8. Муковіз О.П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій: монографія / О.П. Муковіз. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – 180 с.
9. Наумченко И. Л. Самообразование будущего учителя / И.Л.Науменко. – Саранск: Мордовское книжное издательство, 1974. – 262 с.
10. Нестеренко В.В. Організація самостійної роботи студентів-заочників у процесі їх професійної підготовки / В.В.Нестеренко // Науковий вісник Миколаївського державного ун-ту ім. В.О.Сухомлинського: зб.наук. праць. – Миколаїв: МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2012. – Вип. 1.37. – С. 298–302.
11. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / В.Л.Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
12. Стягунова О.О. Форми організації та методи активізації самостійної роботи студентів / О.О.Стягунова // Вісник Луганського нац. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2006. – № 4(99), березень. – С. 269-277.
13. Ягельська Н.В. Методика організації самостійної роботи студентів з англійської мови з використанням професійного мовного портфеля:

автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет / Н.В.Ягельська. – К., 2005. – 23 с.

Стаття надійшла до редакції 07.06.2019.

КОРКИШКО Елена

кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики высшей школы ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ул. генерала Батюка, 19, г. Славянск, Донецкой области, Украина, 84116

E-mail: korkishko.l.g@gmail.com

ЗАВЕРУХА Ярослава

соискатель магистерского уровня образования ДВНЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ул. генерала Батюка, 19, г. Славянск, Донецкой области, Украина, 84116

E-mail: astrelmeria@gmail.com

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА КАК ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА МАГИСТРОВ ПЕДАГОГИКИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Аннотация. В статье отмечено, что неотъемлемой частью образовательного процесса вуза, которая помогает в полном объеме приобрести необходимые профессиональные компетенции, является самостоятельная работа магистра. Подчеркнуто, что самостоятельная работа выступает как специально организованная деятельность субъекта, в ходе которой реализуются познавательная, самообразовательная, прогностическая, развивающая, воспитательная и контрольная функции. Раскрыты типы (по стратегии организации; типу организации; целевому назначению; месту исполнения; степени обязательности; дидактической функции; уровню самостоятельности учебных действий; методам научного познания; времени проведения) и этапы (подготовительный, организационный, выполнение задания, отчет) самостоятельной работы. Подчеркнуто, что эффективность организации самостоятельной работы магистров ПВШ в процессе учебной деятельности зависит от стимулирующих условий, которые создает преподаватель. Акцентировано, что побуждение к творческой деятельности и инициативности магистров ПВШ в рамках самостоятельной работы реализуется в следующих ее видах: репродуктивный, который осуществляется по определенному образцу; реконструктивный, предусматривающий слушание и дополнение лекций, составление планов, конспектов, тезисов и т.д.; эвристический, который направлен на решение проблемных задач, поиск новой информации, ее

обработку и т.д.; исследовательский, который ориентирован на проведение научных исследований. Сделан вывод о том, что самостоятельная работа является эффективной формой организации учебного процесса магистров педагогики высшей школы, поскольку в процессе самостоятельной деятельности формируются не только навыки работы магистров со специальной литературой, другими источниками информации, но и происходит углубление и расширение знаний, овладение приемами познания, формируется самостоятельность, инициативность и т.д., необходимые будущему специалисту в обучении и профессиональной деятельности.

Ключевые слова: самостоятельная работа, учебный процесс, магистры педагогики высшей школы, типы, формы, условия самостоятельной работы.

KORKISHKO Olena

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Higher School of SHEI “Donbas State Pedagogical University”

General Batyuk Str., 19, Slovyansk, Ukraine, 84116

E-mail: korkishko.l.g@gmail.com

ZAVERUKHA Yaroslava

Applicant of Master’s Degree of Education, the SHEI “Donbas State Pedagogical University”

General Batyuk Str., 19, Slovyansk, Ukraine, 84116

E-mail: astrelmeria@gmail.com

INDIVIDUAL WORK AS AN EFFECTIVE FORM OF THE EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION FOR MASTERS OF PEDAGOGY AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Annotation. The article clarifies that independent work is an integral part of the educational process. The functions, types and stages of independent work are revealed. It was emphasized that the effectiveness of organization of Master’s individual work of Masters at a higher educational institution depends on the stimulating conditions, created by the teacher in the process of educational activity. Also, focused that the motivation to creative activity and initiative of the Masters at a higher educational institution in the framework of independent work is realized in the following types: reproductive, reconstructive, heuristic, research. Also, came to the conclusion that individual work is an effective form of organization of the educational process of Masters of pedagogy at a higher educational institution.

Key words: individual work, educational process, masters of higher education pedagogy, types, forms, conditions of individual work.

Abstract. Introduction. The main task of modern higher education is the formation of a creative personality, capable of self-development, self-education, innovation.

Analysis of publications. Individual work as a special form of educational activity, in which students acquire knowledge and skills, its essence, types, didactic principles, role and functions was revealed by A.Alexyuk, B.Yezipov, N.Zhuravskaya, V.Kozakov, R.Nizamov, P.Semenova, D.Teteryn and others.

Purpose. The purpose of the article is to analyze the theoretical foundations of the organization of independent work and the disclosure of a number of conditions and requirements that will promote its efficiency, productivity and provide an appropriate level of independence of Masters of pedagogy at a higher educational institution.

Results. As an independent work, we follow N.Yahelskaya, understand the form of organization and implementation of educational and cognitive activities of students, which is directed and controlled by the teacher or the student himself in accordance with the curriculum and individual needs for classroom or non-auditional time in order to acquire professional knowledge, skills and abilities and for self-improvement.

Individual work acts as a specially organized activity of the subject, when became realized cognitive, self-educational, prognostic, developmental, educational and control functions.

The analysis of scientific works of scientists made it possible to classify the independent work of Masters of pedagogy at a higher educational institution on the following types (according to the organization's strategy, type of organization, purpose, place of performance, level of compulsory, didactic function, level of independence of educational actions, methods of scientific knowledge, the time of conducting) and stages (preparatory, organizational, task execution, report). The article emphasizes that the effectiveness of organizing the individual work of Masters of pedagogy at a higher educational institution in the process of educational activity depends on the stimulating conditions that the teacher creates. The motivation for creative work and initiative of Masters of pedagogy at a higher educational institution in the framework of individual work is realized in the following types: reproductive, reconstructive, heuristic, research.

Conclusions. Thus, individual work is an effective form of organization of the educational process of masters of pedagogy of higher education. As in the process of individual activity there is deepening and expanding knowledge, mastering the methods of cognition.

REFERENCES

1. Brushlinsky, A.V. (1992) Subject Problem in Psychology. *Psychological Magazine*. V. 13. № 6. S. 3–12 [in Russian].

2. Grin'ko, O.O. (1999) Formation of cognitive independence of students in the educational process. *Humanization of the educational process*. Slov'yansk. Vyp. VI. S. 165–166 [in Ukrainian].
3. Law of Ukraine “About Higher Education” from 01.01.2014 (with changes from 7th of December 2017 N 2233-VIII). *Visnyk of the Verkhovna Rada*, (2017). № 38–39, P. 380. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> [in Ukrainian].
4. Kobernik, S.G. (2010) Scientific substantiation and design of individual work of students on methodical disciplines of the natural profile in the conditions of credit-module system of training. *Collection of scientific works Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national pedagogical university*. 5th series. Pedagogical sciences. Hlukhiv: HNPU. Vyp. 15. S. 333–338 [in Ukrainian].
5. Kozakov, V. (1990) Individual work of students and its informational and methodical support: a manual. K.: Higher School. 248 s. [in Ukrainian].
6. Korkishko, O.G., Korkishko, A.V. (2015) Management as the basis of organization of effective individual student's work at higher educational institutions. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(24), Issue: 48, S. 50–53 [in Ukrainian].
7. Kotlyarenko, S.V. (2012) Individual work of university students as a component of future specialist training. *Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University*. Series 10: Problems of grammar and lexicon of the Ukrainian language. Vyp. 9. S. 210–213 [in Ukrainian].
8. Mukoviz, O.P. (2010) Formation of the skills of independent cognitive activity in students of pedagogical universities by means of information technologies: monograph. Uman: PE Zhovtyj O.O. 180 s. [in Ukrainian].
9. Naumchenko, I.L. (1974) Self-education of the future teacher. Saransk: Mordovian Book Publishing. 262 s. [in Russian].
10. Nesterenko, V.V. (2012) Organization of individual work of students-correspondents in the process of their professional training. *Scientific journal of Mykolaiv V.O.Sukhomlynskyi National University*: collection of scientific works. Mykolaiv: MNU V.O.Sukhomlynskyi. Vyp. 1.37. S. 298–302 [in Ukrainian].
11. Ortynskyj, V.L. (2009) Higher Education Pedagogy: A Manual for Students at Higher Educational Institutions. K.: Center for Educational Literature. 472 s. [in Ukrainian].
12. Styagunova, O.O. (2006) Forms of organization and methods of activating students' independent work. *Visnyk Luhansk Taras Shevchenko National University*. № 4(99), March. S. 269–277 [in Ukrainian].
13. Yahelska, N.V. (2005) Methodology of organization of individual work of students from English with the usage of professional language portfolio: the

author's abstract Candidate's of Pedagogical Sciences dissertation: 13.00.02 / Kyiv National Linguistic University. K. 23 s. [in Ukrainian].

(переклад зроблено кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри іноземних мов ДДПУ Слабоуз В.В.)

УДК 378.147.88

ЗАВГОРОДНІЙ Денис

викладач кафедри кораблеводіння та штурманського озброєння Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія»

вул. Роменська, 81, м. Суми, 40002, Україна

E-mail: shiinna@ukr.net

СТАН ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ

Анотація. У статті здійснено аналіз реального стану проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил у процесі фахової підготовки. Професійна компетентність військового фахівця представляє собою єдність теоретичної та практичної підготовленості, здатності до вирішення виконавських і творчих завдань, виконання обов'язків за прямим посадовим призначенням, а дослідницька компетентність є її складовою частиною. Основу дослідницької компетентності складають уміння виявляти проблему, формулювати гіпотезу, підбирати відповідні методи проведення дослідження та обробки отриманих результатів. Для визначення стану сформованості дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил було використано такі методи дослідження, як опитування безпосереднє (бесіди) та опосередковане (анкетування) курсантів Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», командирів підрозділів і викладачів. Як показує аналіз відповідей, дослідницька діяльність вдосконалює не лише інтелектуальний рівень, а й формує специфічні навички та звички, відповідний склад мислення та спілкування майбутніх офіцерів військово-морських сил. Аналіз отриманих результатів щодо стану сформованості дослідницької компетентності в курсантів засвідчив досить низький її рівень.

Ключові слова: дослідницька компетентність, майбутній офіцер військово-морських сил, професійна компетентність, фахова підготовка, опитування, анкетування.

© Завгородній Д., 2019